

Archeologie en cultuurhistorie

1. Omschrijving

Culturele overblijfselen uit oude tijden. Bijvoorbeeld Romeinse schepen, hunebedden, oude dorpskernen en grafheuvels. Het verdrag van Malta geeft een richtlijn voor de bescherming van deze waarden.

Bestuurlijke schaal: Lokaal – Internationaal; Fysieke schaal: Lokaal

2. Valkuilen en Kansen

Kans: Meerwaarde op het gebied van educatie, cultuurhistorie, economische ontwikkeling (bv. als verkoopargument voor een nieuwe woonwijk).

Valkuil: Verlies van archeologische- en cultuurhistorische waarden is onvervangbaar. Rijk, provincie, gemeenten en bedrijven zijn, in geval van bodemverstoring, verantwoordelijk voor het behoud van archeologische resten. Bijvoorbeeld door de bodemverstorende plannen aan te passen of de archeologische resten op te graven. Dit kan hoge kosten met zich meebrengen (bovenop de kosten van vertraging).

Kans: De extra kosten van het voorgaande punt kunnen worden voorkomen door goed vooronderzoek te verrichten, waardoor zich geen archeologische verrassingen voordoen bij de uitvoering.

Valkuil: Ingrepen in de bodem/(grond)waterstand en de chemische kwaliteit van de bodem en het water hebben invloed op de kwaliteit van het archeologisch erfgoed.

3. Referentiekader

De Monumentenwet, de nationale implementatie van het internationale Verdrag van Malta, waarin is afgesproken dat archeologische waarde moeten worden beschermd en meegenomen in ruimtelijke planning.

Wet ruimtelijke ordening: Bij het opstellen van een bestemmingsplan dient de gemeente rekening te houden met archeologische waarden en verwachtingen, provincies toetsen de bestemmingsplannen aan hun streekplannen waarin ook cultuurhistorische waarden zijn vastgelegd. Aanlegvergunningen worden verleend voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden die anders zijn dan bouwen, en wordt verstrekt door de gemeente. De aanlegvergunning biedt gemeenten de mogelijkheid om de voorgenomen werkzaamheden te toetsen aan planologische (bestemmings-) plannen en ook ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen tegen te houden.

Ontgrondingenwet, voor ontgrondingen moet eveneens het archeologische belang worden afgewogen. Vergunning wordt afgegeven door de provincie.

Woningwet, voor sloopwerkzaamheden aan een bouwwerk dat op een plaatselijke, provinciale of landelijke monumentenlijst staat, moet naast een sloopvergunning, ook een vergunning op grond van de Monumentenwet of de provinciale of gemeentelijke

monumentenverordening aangevraagd worden. Ook kan een bouwvergunning nodig zijn bij verbouwen of bouwen. Milieueffectrapportage (m.e.r.), is o.a. verplicht voor activiteiten in en rond belangrijke cultuurhistorische gebieden. Voorwaarde is wel dat de omvang van deze activiteiten bepaalde drempelwaarden overschrijdt. Bovendien moet in zijn algemeenheid ook het effect worden gemeten dat een voorgenomen ontwikkeling heeft op cultuurhistorische waarden. Strategische milieubeoordeling (SMB), is ook verplicht. Vanaf 21 juli 2004 moeten overheden in Nederland rekening houden met de richtlijn voor strategische milieubeoordeling wanneer zij plannen willen vaststellen. Dit heeft als doel milieu, natuur en cultuurhistorie een volwaardige plaats te geven in bestuurlijke besluitvorming. De werking is hetzelfde als voor de milieueffectrapportage: er moet gekeken worden naar het effect van de voorgenomen ontwikkeling op de archeologische waarden.

Verder: Check provinciaal beleid. [Behoud en inpassing van archeologische en natuurhistorische waarde](#) wordt mogelijk ondersteund met subsidies.

4. Indicatoren

Zijn er archeologische waarden aanwezig? Via digitale bestanden van [archeologische kaarten](#) kan deze vraag beantwoord worden, zoals:

- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- Archeologische Monumentenkaart (AMK);
- Provinciale cultuurhistorische waardenkaarten;
- Gemeentelijk archeologische kaarten,

Cultuurhistorische informatie is ook beschikbaar via kaartlagen op de [Atlas voor de Leefomgeving](#).

5. Actoren

Burger, archeologische waarde kan belangrijk zijn voor de identiteit van een gebied. Voor bedrijven en overheidsinstellingen die betrokken kunnen worden bij archeologische vondsten (onderzoek, het maken van beleid e.a.) zie de [projectenbank cultuurhistorie](#) en [Archeologisch Informatiesysteem](#) voor Nederland (Archis).

6. Voorbeeld ambitie

Archeologisch belang tijdig meewegen in ruimtelijke ontwikkelingen en daar gemeentelijk beleid voor ontwikkelen. Archeologische objecten zoveel mogelijk in situ bewaren (in naleving van het verdrag van Malta).

7. Aanpak en instrumenten

Bij ruimtelijke plannen kijken of en hoe aanwezige elementen van archeologisch en natuurhistorische waarde geïntegreerd kunnen worden in de planning. Hiervoor zijn diverse [kaarten](#) beschikbaar.

Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), Archeologische Monumentenkaart (AMK), Provinciale cultuurhistorische waardenkaarten, Gemeentelijk archeologische kaarten.

[Stappenplan archeologie](#).

[Rapport archeologie en bestemmingsplannen](#) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig onderzoek.

[Archeologisch Informatiesysteem](#) voor Nederland (Archis).

[Belvédère](#), is een nieuwe strategie met als doel het behoud van cultuurhistorische waarden door ontwikkeling van een kwalitatief hoogwaardige ruimtelijke inrichting van ons land.

8. Relatie met andere thema's

Ondervindt invloed van:

Verzilting: kan archeologisch waardevolle objecten beschadigen.

Verandering (grond)waterpeil (verdroging en grondwater als drinkwater): kan een negatieve invloed hebben op de kwaliteit van archeologische objecten.

Bodemdaling: kan archeologisch object aantasten.

Heeft invloed op:

Ondergronds ruimtegebruik: Rijk, provincie, gemeenten en bedrijven zijn, in geval van bodemverstoring, verantwoordelijk voor het behoud van archeologische resten.

9. Informatie

Rijksdienst voor [cultureel erfgoed](#).

[Belvédère](#), is een nieuwe strategie met als doel het behoud van cultuurhistorische waarden door ontwikkeling van een kwalitatief hoogwaardige ruimtelijke inrichting van ons land.

De [projectenbank cultuurhistorie](#).

Het [Archeologisch Informatiesysteem](#) voor Nederland (Archis).

[Bodemrichtlijn](#).

[Vereniging](#) van Ondernemers in Archeologie (VOiA).

[Convent](#) van Gemeentelijke Archeologen in Nederland.

[Archeologie startpagina](#).

10. Wat moet ik en wat mag ik niet als gemeenteambtenaar doen?

Wet op de Archeologische Monumentenzorg: De Gemeenteraad dient bij het opstellen van een bestemmingsplan rekening te houden met het archeologische erfgoed en het College van Burgemeester en Wethouders dient bij de verlening van bouw-, aanleg- en sloopvergunningen op grond van dat bestemmingsplan en daaraan zonodig voorschriften te verbinden ter bescherming van het archeologische erfgoed.

Wet milieubeheer: De Gemeenteraad in hoedanigheid van 'bestemmingsplanmaker' dient veelal een milieueffectrapport te laten opstellen.

Besluit Milieueffectrapportage 1994: Indien de Gemeenteraad een bestemmingsplan vaststelt, dient een milieueffectrapport te worden gemaakt, wanneer het bestemmingsplan als eerste in de mogelijke wijziging, dan wel uitbreiding voorziet. Voor plannen en projecten die worden uitgevoerd in gevoelige gebieden geldt op grond van de bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage 1994 eerder een m.e.r. (beoordelings)plicht.